

Verdienvermogen te grabbel

In leven blijven, centen voor nu, centen voor later. Dat is de volgorde waarin de maatschappelijke aandacht zich in iedere crisis verplaatst. Zo ook bij corona.

Afgelopen maart vroegen we ons eerst korte tijd af of we het zelf zouden overleven (de meesten gelukkig wel, blijkt nu) en of onze samenleving de pandemie wel aankon (ja). Nu is duidelijk dat we het met stevige vrijheidsbeperkende maatregelen en een herorganisatie van de zorg zullen redden.

Met deze existentiële angst eenmaal van tafel, verschoof de focus naar de economie. Wat doet de conjunctuur (viel relatief gezien mee), wat doet de beurs (was boven verwachting) en wat doet de huizenmarkt (prijzen verbreken nog steeds alle records)? Ook economisch blijkt de coronacrisis behapbaar, al zijn wel stevige steunpakketten en grof monetair geweld nodig.

En daarmee komen we bij de gevolgen voor de centen voor later, ofwel het verdienvermogen. Welke negatieve gevolgen heeft de coronacrisis voor de samenleving op de langere termijn, en kunnen we die nog ongedaan maken of op zijn minst wat verzachten? Het land is onaangeroerd en net zoals met de beurs en de huizenmarkt, zal het ook met het kapitaal wel goedkomen. De zorg hier zijn de mensen, de factor arbeid.

De komende paar jaar ligt hysteresis – een begrip dat aanduidt dat tijdelijke effecten permanente gevolgen hebben – op de loer. In deze ESB laten Samare Huls, Ayesha Sajjad, Tim Kanters, Leona Hakkaart-van Roijen, Werner Brouwer en Job van Exel zien dat werkenden in Nederland minder uren maken en minder gedaan krijgen. Ze kijken daarbij naar de gezins- en thuiswerkomstandigheden, en vinden grote effecten voor zowel alleenstaanden als mensen met kleine kinderen zonder eigen werkplek. Wanneer mensen aan dat lagere tempo, dan zal de productie ook in de toekomst lager komen te liggen.

De bijdrage van Jeroen Bastiaanssen, Anet Weterings, Jesse Groenewegen en Sjoerd Hardeman, en die van Patricia Honcoop en Sarika Verbiest kijken naar de arbeidsmarktpositie. Bastiaanssen et al. laten daarbij zien dat de huidige 'strengste lockdown tot nu toe' de mensen met een zwakke positie op de arbeidsmarkt – laagopgeleiden, met migratieachtergrond, vrouw, jong, in krimpregio's – harder raakt; en Honcoop en Verbiest documenteren een merkbare afname in het aantal flexibele contracten terwijl het aantal vaste contracten juist blijft stijgen. Corona vergroot dus de al voor de crisis bestaande achterstanden.

Voor de wat langere termijn draait alles om het onderwijs, dat dus nu in de tweede lockdown weer digitaal plaatsvindt. Olga Meshcheriakova, Lex Borghans, Raoul Haenbeukers en

Trudie Schils laten zien dat kinderen nauwelijks wat hebben geleerd tijdens de lockdown vorig voorjaar, terwijl Sylvia Teunissen, Toep van Dijk en Rens Nissen op basis van een literatuuroverzicht concluderen dat de Nederlandse jeugd deze achterstand de rest van hun leven met zich mee zal dragen.

Door de schoolsluiting is het Nederlandse verdienvermogen aanzienlijk lager geworden. Omdat het om effecten voor een hele generatie gedurende hun hele leven gaat, kom je al snel uit op enorme bedragen. Voor *Het Financieele Dagblad* besloot ik de maatschappelijke schade per week schoolsluiting op tien miljard (Lukkezen, 2020).

Daarbij komt nog de extra kansenongelijkheid die de schoolsluiting veroorzaakt aldus Teunissen et al. Sluit de scholen en kinderen zijn volledig op hun thuissituatie aangewezen. Als het thuis van die hoogopgeleiden zijn die hun kroost in het weekend meeslepen naar het museum, dan komt het ondanks alles wel goed. Maar is vader uit beeld en is er een taalachterstand, dan gaan de kinderen er netto op achteruit.

Digitale middelen zijn een pover substituum voor fysiek contact. En Roger Smeets, Bas ter Weel en Jelle Zwetsloot laten zien dat deze juist in gebieden waar veel kwetsbare kinderen wonen, minder gebruikt worden.

Uiteraard weten we nog niet zeker of we ons verdienvermogen daadwerkelijk te grabbel gooien. En dat hoeft ook niet zo te zijn, betoogt Senna Maatoug in haar column. Want als er sterke aanwijzingen zijn dat een crisis bestaande maatschappelijke problemen versterkt, dan is dat voldoende om daarop actie te kunnen ondernemen.

Literatuur

Lukkezen, J. (2020) Het kind van de rekening. *Het Financieele Dagblad*, 16 december.

JASPER LUKKEZEN

Hoofdredacteur

lukkezen@economie.nl

